

ХИБРИДНИ СИРАК И ЊЕГОВО ГАЈЕЊЕ КОД НАС

Међу новим сортама разних врста пољопривреднога биља, које су последњих година код нас увезене из других земаља, налазе се и неке сорте хибриднога сирка. Познато је да су неке од ових увезених сората, као што је случај са италијанским пшеницама, дале изванредно добре резултате и да су због тога прокрчили себи пут ка освајању све већих површина на рачун домаћих сората. Случај сирка је ипак нешто друкчији, јер се он као култура у Југославији доскоро гајио на врло малим површинама. У Црној Гори га као чистог усјева није било. Ту и тамо могла се наћи по која биљка у парцелама засијаним кукурузом или пак на окрајцима ових, и то најчешће сирка метлаша, који се, како и само име каже, користио за прављење метала у сеоским домаћинствима.

Резултати добивени у Америци, Италији и неким другим земљама били су повод да се са извјесним бројем сората хибридног сирка проба и код нас. Тако су прије пар година постављени огледи који су дали врло добре резултате. Од тада се хибридни сирак код нас данас све више гаји, нарочито у сушним предјелима гдје се појављује као озбиљан конкурент кукурузу, јер је према суши отпорнији од свих жита, даје далеко веће приносе не само зрна већ и квалитетне зелене масе која се користи у исхрани стоке, а претежно за силирање. Због тога је унапређење сточарства у условима сувог ратарења донекле повезано са увођењем и ове културе.

По спољашњем изгледу биљка сирка личи на кукуруз, само му је лишће нешто уже и по ободу обрасло маљама. Ово му омогућава да без икаквих посљедица поднесе не само земљишну већ и ваздушну сушу. Овоме треба додати прилично развијен коријенов систем, јер сирак поред великог броја ситних површинских жилица има и главни коријен који допире дубоко у земљи, чак и до 2,5 м. Плод сирка је доста ситно зрно, округлог или јајастог облика, најчешће обавијено пљевицом која може бити различите боје. Цваст је збијена метлица усправна или савијена. Расте високо што зависи од сорте. У нашим условима неке хибридне сорте достижу висину од преко три метра. Подноси сиромашнија земљишта од кукуруза па чак донекле и слана. Само то не значи

да се на сиромашним земљиштима са њим могу постићи високи приноси већ му за високе приносе треба дати исте услове као и кукурузу изузев њега (окопавања) према којем овај има мање захтјеве.

Хибридни сирак према употреби дијелимо на: хибридни сирак за зрно, хибридни сирак за крму и хибридни сирак за зрно и зелену масу.

У групу хибридног сирка за зрно долазе нешто ниже сорте (од 90—150 цм висине). Узгајају се претежно за добијање високе производње зрна. С обзиром да имају ниску сламу, код њих је могуће примијенити механизовану жетву комбајном. Овдје спадају увезене сорте Amak R 10 и Amak R 12. Прва је средње рана и врло родна, док је друга нешто каснија, има збијенију метлицу, али неједнолично сазријева.

У групу сирка за крму долазе сорте које дају велику количину зелене масе са прилично високим процентом шећера. Расту високо од 2—3 и више метара, а имају особину да поред главног откоса дају још један откос зелене масе.

Изразити представник ове групе је сорта Siloking. То је касна сорта, висока 2,5—3,3 м. У почетку споро напредује, а касније веома добро. Даје највећу масу зелене крме. Слична њему је NK-320 док је NK 145, која такође припада овој групи, рана сорта.

У групу сирка за двоструку употребу долазе сорте које дају високе приносе зрна и зелене масе, те се могу производити и за једну и за другу сврху. Представник ове групе је сорта Beefbilder. Расте високо од 2,50—3 м. Подесна је за пострну сјетву за силажу (посијана у другој половини маја сазријева концем септембра). У огледима изведеним код нас сорте Siloking и Beefbilder дале су врло високе приносе зелене масе.

Ове године поставиће се огледи и са сортом Grazer. Ова сорта је добивена укрштањем сирка и суданске траве па у повољним приликама даје до 3 откоса годишње, због чега може послужити за производњу сијена, с обзиром да има особину брзог пораста послје кошења што је наслиједила од суданске траве, а велики садржај шећера, наслијеђен од хибридног сирка.

Код сјетве сирка за силажу, што би требало да буде оријентација наших социјалистичких газдинстава, с обзиром на слабу могућност исхране и овако малог сточног фонда, пожељна би била комбинована сјетва сирка и соје чиме би се добила квалитетнија силажа јер би се на тај начин донекле избалансирао оброк у погледу хранљиве вриједности.

На основу досадашњих искустава за постизање високих приноса код хибридног сирка, било за зрно или силажу, земљиште треба припремити и пођубрити исто као и за кукуруз (2—3 вагона стајњака и 800 кгг. минералних ђубрива и то фосфорних и калијевих). На добро припремљеним и растреситим земљиштима

могу се добити приноси од преко 10 вагона зелене масе. Посебну пажњу код узгоја сирка треба посветити сјетви. Вријеме сјетве подесити према температури земљишта, односно када се температура земљишта на дубини од 10—15 цм попне најмање на 15° С, што практично наступа 10—12 дана послје најповољнијег рока за сјетву кукуруза. Како ово вријеме код нас обично пада у првој декади маја, то је сирак најбоље сијати послје озиме грахорице или неке друге крмне смјеше. Сирак је такође осјетљив на дубину сјетве. С обзиром да је сјеме сирка доста ситно не смије доћи на дубину већу од 2—4 цм. Због тога земљиште треба да је довољно ситно и влажно како би овај благовремено никао. Дубоко посијан сирак вјероватно је био разлог што код неких пољопривредних организација прошле године није добро никао. Ситно сјеме не само сирка већ и свих других култура тражи плитку сјетву и добро припремљено (уситњено) земљиште јер нема довољно енергије за клијање ако га бацимо на већу дубину. Послје сјетве парцела се поваља и то нарочито ако је земљиште суво.

Овдје ваља напоменути да ниједна од хибридних сората сирка не трпи ниске температуре, а посебно је на њих осјетљива млада биљка. Но, и одрасле биљке страдају на температури нижој од нуле, што је врло важно знати код одабирања сорте за поједино подручје, при чему треба водити рачуна о појави првих јесењих мразева (у подручјима раних јесених мразева узети сорте са краћом вегетацијом). Исто тако хибридни сирак не подноси подводне терене.

Што се тиче количине сјемена, размака сјетве и густине склопа биљака по хектару, о томе код нас још не постоји искристалисано гледиште. На добро припремљеном земљишту према неким искуствима довољно је 10—12 кг. сјемена по хектару, уз размак од 60 цм — ред од реда и 12—15 цм — биљака од биљке.

Изданке који се код сирка у току вегетације далеко више појављују него код кукуруза не треба уклањати јер се тиме оштећује биљка и смањује принос зелене масе.

Исто тако ни са прорјеђивањем не треба журити. Прорјеђивање је најбоље извршити када је усјев висок 15—18 цм., а тада треба обавити и прво окопавање. Једно окопавање код сирка је најчешће довољно. Оно се обавља руком и што плиће, да се не оштети жиличасто коријење које је плитко. Ако је земљиште било добро припремљено и без корова, а сирак се у почетку добро развијао, онда је понекад могуће избјећи и ово једно ручно окопавање, чиме се знатно појевтињује трошкови производње.

Жетва сирка за зрно обавља се када овај потпуно сазри и то обично комбајном за пшеницу, док се силажни сирак жање у прелазу мљечно-воштане зрноте зрна када биљка има 70% влаге. Кошењем сирка раније него што је то наведено може се добити превише кисјела силажа.

Зрно сирка служи за исхрану стоке, а његова хранљива вриједност је скоро иста као и хранљива вриједност кукуруза, изузев што сирак има мањи проценат масти (кукуруз 4, сирак 2,7), а већи проценат сварљивих бјеланчевина (кукуруз 6,4 сирак 9,1).

Крмне сорте сирка треба користити за силирање, који начин је најпогоднији, а затим у свјежем стању и за сијено када се кошење врши пред избацивање метлице како би се користио још који откос. Код коришћења за сијено сјетва се обавља нешто гушће, а сијено треба добро осушити. Хранљива вриједност сијена сирка је равна добром ливадском сијену.

Треба имати у виду да младе биљке хибридног сирка садрже извјестан проценат цијановодоничне киселине те се не смију користити у свјежем стању. Нарочито је опасно напасивање говеди и оваца на младим изданцима који избијају послје кошења. Порастом биљке садржај отровних материја опада па их код одраслих биљака (високих 1,50 м.) нема. Отровно дејство хибридног сирка испољава се и код исхране свјеже покошеним сирком. Због тога се код исхране стоке свјежим сирком препоручује да откос престоји најмање 4 сата, те да се тек онда даје стоци. Отуда је силирање најрогоднији начин коришћења сирка, те се за то и препоручује произвођачима, јер силажа од сирка не садржи ове материје.

Р. П.

ВАЗА КАО САВРЕМЕНИ СИСТЕМ УЗГОЈА ЈАБУКА

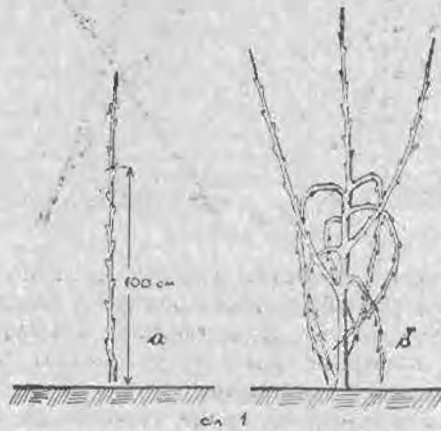
Стари начин формирања котласте круне, временом се показао непрактичним због мале родне површине и тенденције „бјежања“ родних гранчица у горње дијелове круне. Ради уклањања ових непогодности, италијански воћари су кроз дужу праксу успјели да изврше побољшавање овог облика, дајући примарним и секундарним гранама одговарајуће правце и углове. На тај начин, поред палмете са косим гранама, као најподеснијег облика узгоја у савременим високопродуктивним плантажним засадима, и ваза представља значајан систем који наши воћари треба да упознају. Овај облик узгоја је нешто шири од палмете са косим гранама, те је врло погодан за оне крајеве гдје се воћарство развија на брежуљкастим теренима, као што су сјеверни дијелови наше Републике.

То је узгој који има ниско дебло, три примарне гране, четири серије секундарних грана, које су наизмјенично распоређене (елипсоидално). За подлогу се користи сијанац дивље јабуке, а садња се изводи у правоугаонику или квадрату са растојањем 7x5 (за мање бујне сорте), или 9x6, 10x7 м. (за бујније сорте и боља земљишта). За садњу у току јесени или рано с прољећа користе се једногодишње лијепо развијене саднице.

Формирање вазе код јабука изводи се на сљедећи начин:

Радови прве године

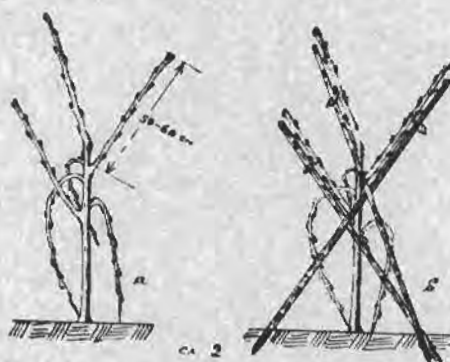
Ако се садница посади у јесен, с прољећа се изврши прикраћивање на дужини од 100 цм. (сл. 1а). Висина дебла ће зависити не само од бујности сорте и подлоге, него и од примјене механизације у обради воћњака. У сваком случају, ова висина за јабуку је сасвим довољна. У току вегетације избиће већи број љетораста, које остављамо да се несметано развијају до краја активне вегетације, тј. до половине мјесеца јула. Тада приступамо одабирању три лијепо развијена љетораста на међусобном растојању од 15—20 цм., тако да у простору заузимају једну трећину круга (120°). Ако се деси да су ова три љетораста неједнако развијена, онда прибјегавамо јачем или слабијем повијању. Том приликом младаре који су бујнији треба јаче повијати, а оне који су мање

бујни остављамо усправно. Сада се даје и одређени правец и угао првим примарним гранама, јер ће од тог правца и угла зависити будућа родна површина цијеле воћке, као и правилан размјештај секундарних грана. За јабуку тај угао у односу на zamiшљену централну осу у круни треба да износи од $45-50^\circ$. За давање гранама потребног угла и правца, користи се трска или дрвене притке (сл. 2б). Ако ових нема, могу се користити и кратки дијелови одсјечених љетораста којима разводимо гране. Поред три одабрана љетораста, на воћкици се налази још неколико љетораста које повијамо ка земљи, везујући их за дебло (сл. 1б).

До краја вегетације, обично се више ништа не предузима, изузев прскања против лисних вашију и умјереног прихрањивања азотним ђубривима.

Послије прве године вегетације, под условом да је воћка правилно његована и обилно ђубрена, имамо три лијепо развијена љетораста, који достигну дужину 70—80 цм. и неколико грана повијених надоље. Сада се резидба састоји у прикраћивању основних грана на дужини од 50—60 цм. од мјеста рачвања, при чему се обраћа пажња да на прекраћеним основним гранама оставимо и по један пупољак на крају, који ће у наредној години дати љетораст за продужење гране (сл. 2а). Од осталих грана које

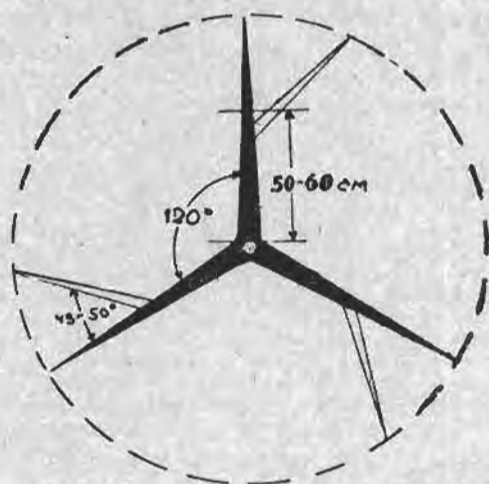

смо у прошлој вегетацији савили надоље, потпуно уклањамо само оне најбујније, које су избиле непосредно од основних грана, пошто због своје развијености представљају конкуренте овим гранама. Мање бујне повијене гране не уклањамо, због регулисања оптималне асимилационе површине.

Прикраћивањем основних грана утичемо да се на њима развију бочне гранчице, које ће нам требати за формирање праве серије секундарних грана. Ако се деси да је у току вегетације пораст љетораста на воћки мали и није достигао тражену дужину, на коју би их могли прикратити, тада се не врши никаква резидба, већ се формирање секундарних грана одлаже за наредну вегетацију.

Тако орезану воћку оставимо да се несметано развија до јула, када приступамо избору продужнице основних грана и бочних љетораста за формирање прве серије секундарних грана. Љетораст за спроводницу треба да је по положају крајњи и спољни, а љетораст за прву серију секундарних грана, треба да је латералан. Овдје се мора водити рачуна да све три секундарне гране буду окренуте у истом правцу (све полулијево или полудесно). Приликом избора секундарних грана водимо рачуна да оне не буду близу продужетка спроводнице, пошто су љетораста са таквог мјеста, са знатно мањим углом гранања, а нама је циљ да створимо што вишу и ширу родну површину. Секундарне гране

разводимо под углом од 45—50° у односу на примарну грану (сл. 3). Ако су секундарне гране слабије бујности од проводнице, онда их остављамо извјесно вријеме неразведене, па их тек онда разводимо. Све остале гране које су се развиле на основним гранама повијамо надоље. Ослонац примарним гранама у овој вегетацији

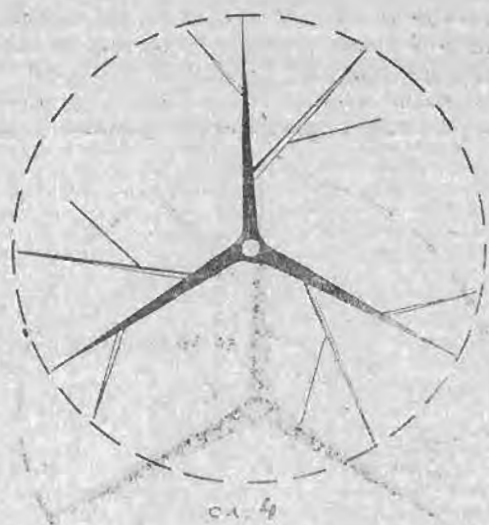
сл. 3

је скоро непотребан. Ако се из неких разлога одложи формирање секундарних грана, онда притке могу остати још ту вегетацију. У овој години и количине минералних ђубрива, нарочито азотних, донекле се повећавају.

Радови треће године

При нормалном порасту, на крају друге вегетације, имамо образовну прву серију секундарних грана и продужнице основним гранама довољно дуге за образовање друге серије секундарних грана. Сада се врши прикраћивање продужница на 80—120 цм. од прве серије секундарних грана (80 цм. за слабо бујне сорте, 120 цм. за бујне сорте). И овом приликом продужнице морају бити орезане у истој равни. Од повијених грана у протеклој вегетацији уклањамо до основе оне које су избиле близу проводнице или секундарне гране, да им не би конкурисале. Све остале гране остављамо неорезане, пошто ће се на њима већ почети формирати родне гранчице за наредну годину (сл. 4).

Секундарне гране не скраћујемо, него их остављамо да се слободно развијају. Средином мјесеца јула понављамо исте радове као и прошле године. Изаберемо продужнице примарних грана и другу серију секундарних грана. Овог пута правац секундарних

грана мора бити усмјерен супротно од прве серије (опет све три у истом правцу). Остале љеторасте повијамо уз примарну грану, гдје ће остати до краја вегетације. Ако је пораст био добар, на првој серији секундарних грана, може се формирати и прва серија терцијалних грана, по истом принципу као код секундарних грана. На тај начин, сада на воћки имамо сљедећу ситуацију: три примарне гране, прву серију секундарних грана и на њима прву серију терцијалних грана, и другу серију секундарних грана (сл. 4).

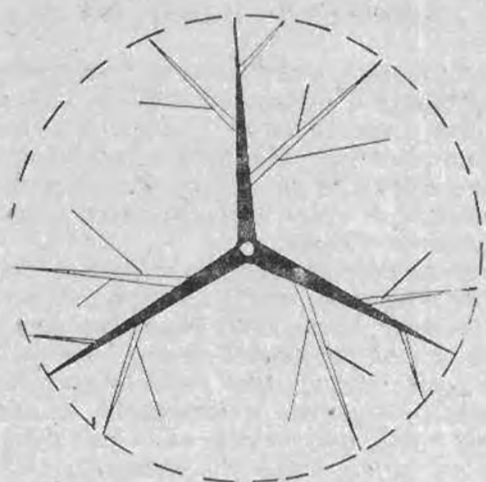
Радови наредних година

Пред кретање вегетације у четвртој години врши се прикраћивање примарних грана на нешто мањој дужини (око 10 цм.) него што је то било у другој и трећој години. Даљи ток радова је као и код ранијих година, с том разликом што се не мора строго водити рачуна о правилном постављању секундарних и терцијалних грана. Резидба се своди на прорјеђивање и повијање грана, као и формирање терцијалних грана на секундарним на растојању од 20—30 цм., гдје распоред треба да буде приближно правилан и неизмјеничан, као што је то био случај са секундарним гранама на примарним (сл. 5 и 6).

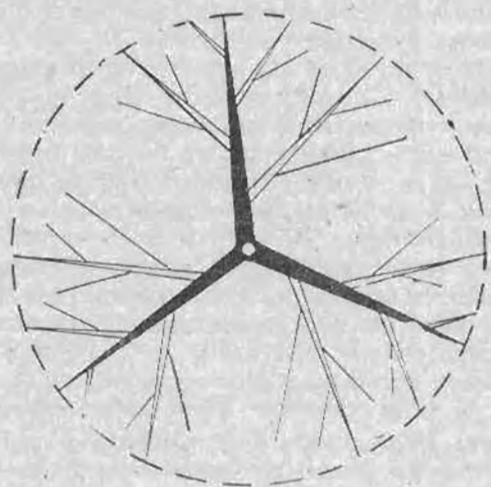
Потребно је знати да се код јабука не врши никаква зелена резидба, као што се ради код бресака, с обзиром да то ова врста воћа не захтијева. Такође, једногодишње љеторасте никада не треба скраћивати на 1—2 пупољка, већ до основе.

Приликом зимске резидбе, морамо водити рачуна да доњи дијелови секундарних грана буду добро заодјенути или терцијарним или кратким родним гранчицама, а да се количина вегетације

сл. 5

сл. 6

смањује према врху. На тај начин, свака секундарна грана почињаће једногодишњим љеторастом, а идући према основи, она ће се ширити. Придржавајући се ових принципа избјећи ће се огољавање доњих дијелова секундарних грана, а тиме и „бјежање“ вегетације ка врху. Формирањем четврте серије секундарних грана, гдје се достигне висина око 3,5 м., практично се и завршава узгојна резидба јабука и наступа редовна резидба на род (сл. 6).

Инж. Доброслав Раховић

СОБНО БИЉЕ И ЊЕГОВ УЗГОЈ

Цвијеће се одавно употребљава за уљепшавање станова, гдје оно својим природним облицима разбија једноличност просторија и уноси свјежину у наше домове. Смјештено у саксијама или дрвеним сандуцима у собама, на терасама, прозорима, стубиштима и ходницима, оно цвјета или даје бујну зелену и лисну масу и у оно годишње доба, када се, усљед неповољних климатских прилика не би могло узгајати напољу.

Уз естетске мотиве велики значај има и благотворни утицај који те цвијетне површине имају на душевно и тјелесно здравље човјека, који је данас више него икад изложен великим психичким напорима, усљед све бржег темпа живота. Цвијеће, заиста, својим живим бојама, различитим украсним лишћем и екзотичним облицима кактуса уљепшава и оживљава околину, развеселује нас у свако доба и даје нам подстрека за рад. Код тога не смијемо заборавити да оно није слика коју можемо једном поставити или објесити, па да увијек дјелује лијепо, већ је оно живо биће које се непрестано развија, расте и мијења. Међу цвијећем има знатних разлика у погледу врста и сорти, о чему морамо обавезно повести рачуна, јер често на око незнатна ствар може имати пресудну улогу код његовог успјешног развитка.

Скоро све врсте собног цвијећа код нас страног су поријекла. Оне обично потичу из разних крајева Африке, Азије и Америке, гдје су живјеле у тропским мочварним крајевима, увијек на сунцу у топлини и влази. Због тога, да би што боље успјели у његовом узгоју, и ми му, у новој средини, морамо пружити што боље услове за живот, како би оно могло успијевати и овдје, далеко од своје првобитне домовине. Не могу се дати одређени рецепти гдје и како држати и његовати цвијеће, већ му по изгледу саме биљке и њеним биолошким особинама треба уочавати његове стварне потребе. Већина собног цвијећа уз правилну његу може расти и цвјетати по неколико година. Његовање се углавном састоји у томе што му треба дати довољно свијетла, добре земље, а неким врстама и довољно тоpline (нарочито у оно доба када је код нас нема).

Прије свега, биљка мора имати довољно хране и не треба да стоји у истој посуди много година, јер се тада бусен коријења сплете у једно чврсто клупко и исцрпи сву храну из расположиве земље, те биљка тада гладује. У том случају неће користити ни умјетни гној, већ је биљку потребно пресадити у нову посуду са свјежом земљом. Рано у прољеће, када биљка почиње са растом, тј. када ступа у вегетацију, треба је из саксије извадити, клупко коријења танким шиљастим штапићем разрахлаити, а слободно коријење које вири изван грумена прикратити. Биљку пресадимо у саксију! односно посуду, која је нешто већа од раније и наспемо хранивима богату земљу. Залијевање се врши према потреби, ни премало ни превише, толико да земља буде влажна. Важно је да залијевање буде редовно, јер ако пустимо да се земља у саксијама

осуши, накнадним макар и обилним залијевањем, биљка се неће више потпуно опоравити; најчешће посљедица тога је жућење и опадање лишћа. Биљке зими мирују и троше врло мало воде, па уколико им је додајемо више него што треба, оне је не могу потрошити и долази до труљења коријења или, услед велике топлине и влаге, почне да расте ново лишће и нове младице, које у то вријеме немају довољно свјетлости и свјежег ваздуха па остају блиједе, крхке и неотпорне. Биљке се тиме беспотребно исцрпљују, што се идућег лjeta испољава у слабом или никаквом цвјетању, у њиховом слабљењу уопште. Врло једноставно можемо установити када нам цвијеће нема довољно влаге и када га морамо залити. Треба само куцнути по врху саксије, па ако нам зазвони шупље, то је знак да је земља суха; не звучи ли шупље, знак је да биљка има довољно воде. Цвијеће треба залијевати само одстајалом водом и то уз руб саксије.

Биљке које бујно расту, као цикламе и примуле, треба смјестити што ближе свјетлости — уз сам прозор, док биљке са грубим кожним листовима, као фикус, филодентрон, аспидистра и сл. можемо смјестити и мало даље од прозора. Најповољнији су услови за њих ако су прозори окренути према југу, истоку или западу, док се сјеверна страна не препоручује за смјештај цвијећа. С обзиром на подношење топлоте, цвијеће можемо подијелити на оно које подноси јаче или слабије темперирани просторије, као аспарагус, аспидистра, филодентрон, сансевиерија те фикус, и на оне које му најбоље одговарају хладнија мјеста нашега стана, као хевериа, цикламе, кактуси, па примуле, зумбули, тулипани итд. За уљепшавање станова имамо велики избор биљака, па ће одлука о томе које ћемо држати и узгајати у нашем дому, зависити углавном од укуса и могућности појединаца, као и од прилика у нашем стану. Овдје ћемо се укратко осврнути на неколико заиста лијепих декоративних биљака, које се све чешће употребљавају у ту сврху:

Ф И К У С — је врло омиљена и раширена собна биљка, која додуше код нас никада не цвјета, али је врло декоративна својим великим, кожнатим, дугуљастим листовима тамнозелене боје и шиљатим смеђе-црвеним лисним пуповима, особито ако се узгаја као разгранато стабалаце. За њега постоје у народу још два назива гумијевац и смоквенац. Гумијевац по томе што приликом реза стабљика лучи бијелу текућину, каучук, а смоквенац опет по томе што спада у исту породицу у коју и смоква. Поријеклом је из тропских крајева. У соби јој најбоље одговара положај што ближе прозору, гдје има довољно свијетла, али да ипак не буде изложено право жестоком сунцу. Зими је треба држати на температури од 8—10° Целзијуса, уз врло умјерено залијевање да би је одржали у стадијуму мировања јер у противном тјера блиједе воденасте избоје који неће дати лијепе листове. Фикус је врло осјетљив на превелику влагу у земљи и нередовито залијевање па му у том случају листови жуте и опадају. Зато ваља пазити на добру

дренажу у саксијама тј. да одводне рупице нису залијепљене. Сваког прољећа треба га пресадити у свјежу и хранивима богату земљу. Младе биљке треба пресадити у нешто већу саксију, док је за старе најбоље да дођу у исту посуду, али са свјежом земљом. Зими рјеђе, а љети чешће лишће јој је потребно прати млаком водом. На тај начин лишће је чисто од праћине и, што је још важније, чувамо га од гриња и црвеног паука, који су њени најопаснији непријатељи. Уколико примијетимо да нам горњи листови фикуса у расту не достижу величину доњих — нормалних листова, то је знак да биљци недостаје хранива, и да гладује. У том случају најпрепоручљивије је да јој се измијени земља. Током вегетације потребно ју је неколико пута прихранити раствором умјетних гнојива.

Међу разним захватима код узгоја фикуса можемо примјенити помлађивање биљке. То изводимо тако што главни избој одрежемо — не превисоко. Тада ће из пазуха горњих листова избити младице, које опет не пуштамо да се одвише протегну, већ им правовремено пинцирамо врхове. На исти начин се и млађе неразвијене бељке присиљавају на разгранивање. Одрезане гранчице можемо употријевити за размножавање, на тај начин што врх гране или стабљике с два до три листа ставимо у флашицу с водом. Да смањимо транспирацију, листове међусобно лагано повежемо, а затим све привежемо уз један штапић и ставимо у припремљену флашу тако да штапић допре до дна флаше. Како је гранчица привезана на извјесној висини тог штапића, то само њен доњи дио улази у воду, док листови остају изван ње. Након извјесног времена из гранчице почињу да расту њежни корјенчићи и отприлике након шест недјеља биљка је способна за садњу у саксију. Успјех ипак није посве сигуран, јер често пута код прелаза из воде у земљу младо коријење угине те и биљка пропадне. Фикусу је по начину узгоја, врло сличан Филодендрону. Врло је лијепа, а што је исто тако важно, и издржљива декоративна биљка. Потиче из мочварних крајева тропске Америке, на што нас потсећају и остаци ваздушног коријења помоћу којег се у праћуми хватала за сусједна дрвећа.

Филодендрон има велике, лијепе, сјајно-зелене кожнате листове, који имају на рубовима прорезе, а у средини дуголасте рупице. Над фикусом има ту предност што је врло скромна у својим захтјевима на смјештај, па успијева и у најтамнијим кутовима нашега стана, само уз довољно воде. То је биљка којој управо прија полусјена, зато је не ваља држати на сунчаном прозору, ни на балкону. Осјетљива је на промају. Воли обилно и редовно залијевање као и чешће прање листова водом. Одрасла биљка треба доста простора. Међутим, ријетко се успије узгојити лијепа биљка са много листова, због тога што се доњи листови често кваре и потсепено суше. Када јој нестане више доњих листова, знатно је оштећен њен изглед, јер чворугаста стабљика са доста ваздушног коријења постаје тада прегломазна са само пар

листова. Тада биљку треба скратити тако, да испод задњег доњег листа обложимо стабљику земљом, коју редовно залијевамо. Када филодендрон пусти довољно коријења, тада му стабљику одвојимо од старог коријења и тиме смо је скратили за размак од задњег доњег листа до коријења. Пресађује се у добру вртну земљу. Размножава се дијеловима стабљике, који морају имати барем један пуп. То се укопа укосом у земљу, по прилици 1 цм. испод површине; брзо пушта коријење и надземне избоје.

САНСЕВИЕРИЈА — је такође врло декоративна биљка која својим усправним, чврстим сабластим листовима с попречним свијетлим шарима, који смјештени у розети, врло лијепо пристају уз данашњи модеран намјештај. Потиче из тропске Африке и Азије. Она је једна од ријетких биљака које одлично успијевају у станovima, јер јој не смета ни суви ваздух просторија, а ни полусјена; добро успијева и у мање освијетљеним, али не и мрачним кутовима. Подноси и прашину које има у сваком стану, а и задимљене просторије. Једини јој је захтјев да се повремено влажном крпом, скине прашина са њезиног лишћа. Најбоља температура за њезин узгој јесте 15—20° С. Не подноси сувише влаге, па је зато зими довољно полијевати једанпут недјељно, само се мора пазити да вода не уђе између младих лисних избојака који се налазе близу површине. Биљке се пресађују у прољеће у добру вртну земљу и у саксију са добром дренажом. Размножава се резницама и дијељењем ризома одраслих биљака (осим Сансевиерије Лауренти која се размножава само дијељењем). Размножавање листовом врши се на тај начин што се лист уздужно разреже на резнице десетак сантиметара дугачке, које се пуне неколико сати да се просуше, а затим се убоду у пијесак 2—3 цм. дубоко. Тај пијесак се само прска водом, јер превелика влага може довести до труљења листова, који су доста меснати. За вријеме закорјењивања потребна је температура од 18—20° С. Када закорјењени лист потјера нови избојак, биљка се пресађује у саксију. Код Сансевиерије лауренти, која има зелени лист са жутим рубом, добива се поново иста варијација само дијељењем ризома. Уколико би је размножавали резницама листа, добила би се зелена сорта Сансевиерија цеулоница, што је јединствен случај код вегетативног размножавања.

З. Р.

ЊЕГА ЛУЦЕРКЕ

Постоји схватање да је луцерка таква култура која је у стању да на мало плоднијем земљишту да прилично високе приносе. Зато се њој често и не поклања довољно пажње. Међутим, ако се желе постићи високи приноси у сијену луцерке потребно је да се земљиште намијењено за сјетву добро припреми и да се у даљем развоју биљка правилно негује.

Њега луцерке састоји се у прихрањивању, дрљању, сузбијању коровских биљака и наводњавању. Када је ријеч о прихрањивању луцерке, треба истаћи да ова биљка највише захтијева фосфорна и калијева ђубрива. Азотним ђубривима не прихрањују се старија луцеришта.

За прихрањивање од фосфорних ђубрива долазе у обзир Томасово брашно, ако се ради о киселим земљиштима или суперфосфат у свим другим случајевима. Ова ђубрива потребна су биљци као храна, а поред тога, она повољно утичу на повећање броја изданака у бокору. Из групе калијумових ђубрива обично се употребљава 40% калијумова со.

Прихрањивање луцерке врши се више пута у току године. Прво прихрањивање треба обавити током зиме или рано с прољећа. Сиромашним земљама треба дати 400—500 кг. суперфосфата по хектару, док се за боља земљишта дају мање дозе. За прво прихрањивање треба употријебити и 300—400 кг. по хектару 40% калијумове соли. Овдје треба водити рачуна да се лакшим — пјесковитим земљиштима дају веће, а тежим — глиновитим мање дозе овога ђубрива. Остала прихрањивања врше се послје сваког откоса. За њихов успјех важно је да земљиште буде довољно влажно у моменту прихрањивања или да се оно обави пред кишу. Ако ово није случај, успјех редовно изостаје. И тада се дају фосфорна и калијумова ђубрива. Довољно је да се у просјеку употријеби 100 кг. суперфосфата и 50 кг. калијумове соли по хектару. Ако се луцериште наводњава, онда се ове дозе за свако прихрањивање повећавају јер биљка тада интензивније користи хранљиве материје. Прихрањивање се изводи ручно или машински. Ако се ово обавља машински, ђубрива се правилније распоређују по површини земљишта.

Важна мјера њега за ову културу је и дрљање. Показало се да дрљање знатно утиче на величину приноса. Луцеришта обично излазе из зиме збијена, често захваћена маховином и другим коровима. Овом мјером се добрим дијелом одстрањују корови, а земљиште се провјетрава, што је посебно важно. Дрљање треба извести рано с прољећа као и послје сваког откоса. Ова мјера је нарочито важна када се ради о луцериштима која се наводњавају. Таква луцеришта су нарочито повољна за развој коровских биљака.

Сузбијање коровских биљака врши се углавном плијевљењем (чишћењем ручно) и употребом хемијских средстава. Плијевљење закоровљених луцеришта треба обавезно вршити у првој години, одмах послје ницања биљака, а поготову када се ради о прољећној сјетви. Касније биљка ојача и у већини случајева способна је да се сама бори против корова. Међутим, када се појави вилина косица и захвати шире размјере, једино је ефикасан начин сузбијања употребом хемијских средстава. У овим случајевима узима се, на примјер 2% креозан (2 кг. креозана на 100 литара воде) као одлично средство за сузбијање вилине косице.

Прскање заражених мјеста обавља се прскалицом, ако се ради о већим површинама, или баштенском кантом, ако су у питању мање површине. Прскањем треба обухватити заражену површину и бар два метра шире од ове. Прије прскања заражена мјеста треба покосити и траву пажљиво уклонити са луцеришта. Ово треба обавити прије цвјетања вилине косице. А ако је вилина косица цвјетала и донијела сјеме, луцерку на зараженим мјестима треба покосити, ставити да се сасуши, а затим спалити.

У сувим крајевима и у сушним годинама луцерка се наводњава и то више пута у току вегетације. Прво заливање најбоље је обавити у фази формирања пупољака; разумије се, ако за ово буде потребе. Остала наводњавања обављају се после сваког откоса или када се за то укаже стварна потреба. Наводњавање се врши натапањем или орошавањем (вјештачка киша).

У мјере неге луцерке спада и подсијавање празних мјеста, које се врши углавном код младих луцеришта.

В. С.